ARVEN

Nr 63
3/2001
21. årgang
ISSN 0800-2347

MELDINGSBLAD FOR SANNIDAL HISTORIELAG

Dugnadsånden fremdeles høyst levende -

Mye viktig arbeid gjort på Bygdetunet i sommer

Historielaget arrangerte i sommer fem dugnader på Sannidal Bygdetun, den første tirsdagen i mai, juni, juli og august, samt den siste lørdagen i august. I alt var 35 personer engasjert; i overkant av 20 ivrige historielagsmedlemmer møtte opp hver gang.

Det ble rakt, ryddet, vasket, malt og tjæret. Hovedjobbene var en skikkelig opprydding i skråningen mot sandtaket hvor en mengde trær og busker ble fjernet, og tjæring av alle husene.

Styret i Historielaget akter å fortsette med slike dugnadskvelder også neste år.

Mye viktig vedlikehold gjenstår fremdeles, og alt

Det er trivelig når mange er samlet til dugnad på Bygdetunet, og i matpausen går praten lett. Her ser vi på venstre side av bordet: Kari Nyland, Håkon Fuglestvedt, Ragnhild Svenum, Marit Halvorsen, Knut M. Skarvang, Olav Bråtane, Per Thomas Svenum, to som er skjult og ved enden av bordet Reidun Heldal. På høyre side sitter: Kjellfrid Enggrav, Greta Müller, Alf Martin Dalen, Isak Wåsjø, Roy Halvorsen, Kai Oddaker og tre som er skjult.

går så mye greiere når mange personer er sammen om jobbene. Dessuten blir det en trivelig prate- og kaffeøkt hver gang.

Historielaget mener det er viktig at så mange som mulig i bygda engasjerer seg i vedlikeholdet av Bygdetunet; det tilhører jo oss alle.

Vi takker for godt utført arbeid i år, og ønsker velkommen til nye økter neste år!

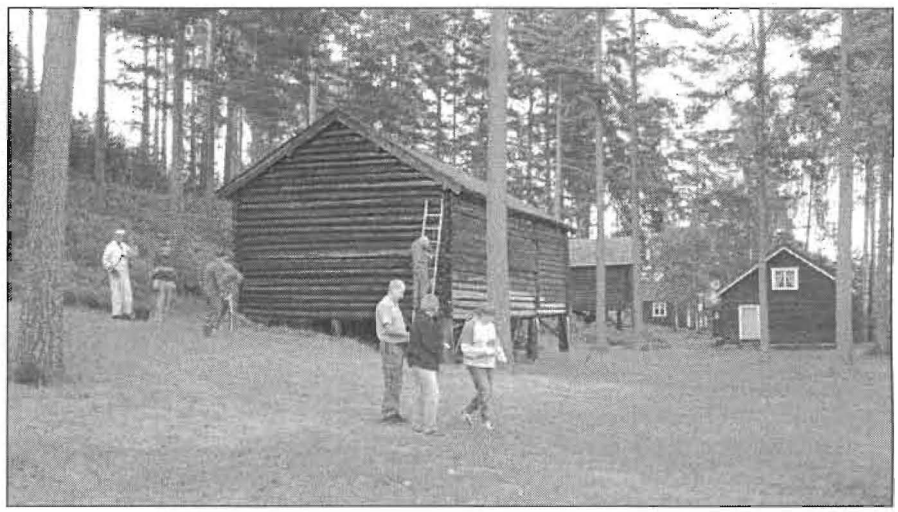

På dette bildet ser vi at det har lysnet og blitt ryddigere i heia bak låven. I forgrunnen står Ole Wastøl som i mange år var den som stod for vedlikeholdet av Bygdetunet, og ennå var det godt å ha ham til å stå for tjæreblandingen til bruk på bygningene.

Nedenfor ser vi noen av dugnadskarene som vil ha seg en kaffetår og en prat. Fra venstre: Kai Oddaker, Isak Wåsjø, Petter W. Baann, Kåre Enggrav, Per Thomas Svenum og Ragnar Grønåsen.

Stabburet skulle også ha sitt strøk med tjære, og det var naturlig at det var en jobb for jentene. Her er det Marit Halvorsen som står i stigen, mens Kari Nyland og Kjelfrid Enggrav holder seg på bakken.

På bildet til venstre ser vi dugnadsgjengen i gang med å rydde i heia bak bygningene på Bygdetunet. Det var mange traktorlass med kvist og kratt som ble kjørt vekk. Olav Bråtane hadde traktor med til dugnaden.

Frithjof Thorbjørnsen til minne

Frithjof Thorbjørnsen døde 12. september 2001, 86 år gammel.

Frithjof har i alle sine voksne år vært en aktiv deltager i sitt lokalmiljø. Han bodde sine første 12 leveår i Kil, til han i 1927 flyttet til Rindebakken, der han bodde det meste av sitt liv. Som ung var han en aktiv idrettsutøver både i friidrett og på ski, og han var i mange år med i styret i Sannidal Idrettslag og flere år som formann. Frithjof Thorbjørnsen var også sterkt politisk engasjert, og han var medlem av Arbeiderpartiet og valgt inn i Sannidal kommunestyre før 1960 og i Kragerø kommunestyre etter sammenslåingen. Sitt yrkesaktive liv hadde han både i Sannidal og Kragerø El.verk.

I Sannidal Historielag ble Frithjof Thorbjørnsen utnevnt til æresmedlem i 1995 for sitt arbeide for laget. Han var styremedlem fra 1980 til 1989, formann fra 1985 til 1989, og aktivt medlem av redaksjonskomitéen for «Arven» helt siden starten i 1981 og til han ble syk det siste året han fikk leve. Han viste stor interesse for det som hadde vært i Sannidal i tidligere tider, og han var ivrig etter å bringe dette videre til kommende generasjoner. Frithjof var en stor Sannidalspatriot og kunne glede seg over det han så, både i naturen og av aktivitet i bygda.

Ved siden av alle sine interesser hadde også Frithjof tid til å ta seg av sin store hobby som var å stelle med frukt og grønnsaker, og han og Gunnvor hadde en god heim for barn og barnebarn, enten det var i Rindebakken eller på hytta ved Kilsfjorden.

En ekte sannidøl har lagt ned sin vandringsstav etter et langt og aktivt liv, og «Arven» har mistet en av sine beste støttespillere.

Vi minnes Frithjof Thorbjørnsen med stor takk.

Redaksjonskomitéen.

På denne veggen på kverna fra Seteren kan en se at det var på tide med tjæring. Man kan lett oppdage hvor på veggen den er blitt satt inn med tjære. På bildet ser vi fra venstre: Per Tangen, Knut M. Skarvang, Ragnar Grønåsen og Oddvar Tobiassen. Bak kverna kan man se at det er blitt mye lysere etter at krattskogen er blitt ryddet vekk.

Alle foto: Sigmund Heldal

Nygård i Sannidal

Ved en tilfeldighet fikk redaksjonen tak i et Vestmar fra lørdag 25. april 1931 hvor det var en artikkel med tittelen «En nybrottsmann i Sannidal». Med tanke på hvordan jordbruket er verdsatt i dag, er det interessant å lese om hvordan en gård ble til for ca. 100 år siden. Vi gjengir her artikkelen som den sto i Vestmar i 1931:

«En nybrotsmann i Sannidal

Tett ved hovedveien i Sannidal, et lite stykke innover fra kirken, ligger en koselig gård med hvite og rødmalte huser. Her bor Torbjørn Nygård, en rydningsmann av de fremste og dyktigste. Han har all æren av de fine og slette enger og marker som nå strekker seg nedenfor husene på Nygård. For vel 30 år siden var her et eneste villnis av skog og myr, og det skulle både mot og tiltak til å begynne å rydde og skape seg en heim i dette ulende. Men Torbjørn Nygård hadde begge disse egenskaper. Med iver og lyst tok han fatt på arbeidet, ryddet bort krattet, brøt opp stein og grøftet bort myrvannet. Det var arbeid og slit dag ut og dag inn, år etter år. Det var ikke bare å rydde og bryte, men det nye rydningslandet måtte også stelles og gjødsles skulle det kaste noe av seg. Og det skulle mengder av gjødsel til, som måtte kjøres langveis fra.

Sommetider gjorde Torbjørn således ofte 2-3 turer i uken til Kragerø etter gjødsellass. Det var da å bruke kvelden og natten til dette arbeidet, og klokken ble både 2 og 3 utpå morgenen før han kom hjem. Hadde han da kunnet få ta seg en riktig god hvile etter turen, hadde det enda ikke vært så svært. Men lange hvilestunder var noget som ikke Torbjørn Nygård hadde anledning til. For ved siden av arbeidet med gården, hadde han formannsposten på Kiils Isbruk, en stilling som han skjøttet fra bruket ble bygget og til det ble nedlagt, en 25-30 år. I den tid var arbeidstiden på bruket fra 6 til 6 sommersdag, og Torbjørn Nygård måtte på´n kl. halv fem om morgenen skulde han være tilstede når arbeidet begynte på bruket. Om kvelden når han kom hjem igjen, var det til å ta fatt på jorda, og drive på sålenge det var lyst. Han hadde av og til en mann på gården til å hjelpe seg med jordbrotet, men han måtte nok også selv ta likeså hårdt i, skulle det mune på. Ettersom barna vokste til, fikk han jo hjelp av dem, men da var allerede det tyngste unnagjort og grunnen lagt.

Torbjørn Nygård er oppvokst på Plassen under Eikehaug, hvor hans foreldre bodde, og da han var eneste sønn, overtok han Plassen etter faren. Både han og hans kone bodde her noen år; men så var det

Torbjørn Olavsen og Maren Torine Salvesdotter.
(Bilder fra Bygdeboka bind I).

Gården Nygård

I «Norske gårdsbruk» fra 1955 skriver man bl. a. om Nygård: «Dyrket jord 40 dekar (leir- og moldjord). Våningshus bygd 1900, uthus, bryggerhus, vogn- og vedskjul. 1 hest, 6 kyr, 1 okse, 2 griser, 1 sau, 40 høns. Gården har vært i ætta fra 1898, da Torbjørn Olsen kjøpte den av Finbo T. Humlestad. Eieren, Sigvart Nygård, tok over i 1931.»

I «Bygdebok for Sannidal og Skåtøy», bind I, står det om Nygård bl.a.: «Torbjørn Olavsen kjøpte 1898 en del av Øvrebø. Han rydda fra nytt av jord, bygde hus og kalte gården sin Nygård. Torbjørn var født i 1859, døde i 1934 og gift med Maren Torine Salvesdotter fra Helle, født 1869, død 1907.

Torbjørn Nygård fikk landbruksselskapets medalje for bureisningsarbeidet sitt.

Sigvart Torbjørnsen Nygård fikk gården etter faren sin. Han er født i 1901 og gift med Kristine Marie Kristoffersdotter Torsdal, født i 1903. De har barna: Marit Torbjørg og Torbjørn.»

Marit og Torbjørn hadde gården fra 1974 - til Torbjørn døde i 1997.

Marit er gift med Harald Laug fra Kjosen i Drangedal. De hadde gården fram til 2000 da den ble solgt til Mette Holte Aarø og Jostein Aarø.

Slik så gården Nygård ut på 1940-tallet. (Historielagets bilde).

at han kjøpte den nåværende eiendom Nygård, som da hørte inn under Øvrebø. Torbjørn Nygårds kone, Barbra, var datter av sagmester Jørgensen på Helle. Hun døde imidlertid i ung alder, og fikk således ikke være sålenge på Nygård. De hadde 9 barn sammen. Tre av dem er døde, men 4 jenter og 2 gutter lever igjen. Den ene av jentene er hjemme og steller for sin far, og den eldste sønnen skal nå snart overta gården.

Vi tok oss forleden dag en tur opp til den gamle hedersmann, og fikk da anledning til å se oss rundt om på eiendommen både ute og inne. Særlig moro var det å se inni det store og lyse fjøset hvor det stod 6 glinsende og feite kuer på båsen, foruten en del småfe. Vi var også inne i hestestallen og grisehuset, og det kunne en straks merke både på dyr og hus at alt var skjøttet med skjønn og omhu.

Torbjørn Nygård er tross en alder av 72 år, ennå med i arbeidet på gården; for jorden har alltid vært ham en glede, og intet arbeid har han syntes så gildt om som det.

I det siste har helsen ellers ikke vært så bra, og han kan ikke lenger ta så tunge tak som før. Men han har nok tatt de løft han skulle ta, og langt mer enn det, så han kan nå med god samvittighet ta det med litt mer ro.

For når en ser tilbake på tiden fra Nygård lå som et stykke utmark, øde og uten huser, og til idag der den ligger som en vakker gård med pent våningshus og store rummelige uthuser, så må en medgi at han trenger å hvile etter sitt verk.»

Nye medlemmer!

Kjenner du noen som er interessert i å bli medlemmer av Sannidal Historielag, ta kontakt med en i styret. Da vil det bli ordnet.

Gaver til «Arven»

Gaver til bladet har også kommet i høst, og vi takker på det hjerteligste.

T. og E. M., Helle 150. A. W., Sannidal 100. K.W. B., Akland 100. A. H. J., Sannidal 100. N. J.T., Kr.sand 100. O. B., Risør 100. K. W., Vennesla 200. N. A. T., Helle 100. B.S., Kragerø 100. A. S. Aa., Sannidal 200. A. J. G., Kragerø 100. C. F. M., do. 100. H. K., Heggedal 100. I. C., Sandefjord 100. G. N. S., Sannidal 100. I. B., Hosle 200,- ? 100. T. S., Skien 100. E. M., Australia 81,50.

«ARVEN» utgis av Sannidal Historielag
Redaksjonskomité:
Ragnar Grønåsen, tlf. 35 99 22 16
Oddvar Tobiassen tlf. 35 99 21 20
Simon Nyhus tlf. 35 98 94 92
Kasserer: Liv Grønåsen tlf. 35 99 22 16
«Arven»s bankgirokontonr.: 2655.60.82854

Krokheia - geografi og historie:

5) Hvem var Bernt som bodde i «Bernts hytte»? - Hva sier kildene?

I «Slektsregister for Drangedal» av Bjørn Edvin Holte bind 2 s. 223 nevnes Berent Berentson Dalene f.1805, gift 26.08.1827 i Drangedal med Helvig Olsdatter Henneseid. Her står det at Helvig hadde et barn med Isak Olsen Ekornrød fra Gjerpen. Barnets navn var Anne Oline.

Ekteparet flytter fra Drangedal til Holtane i Sannidal i 1839. Berent eller Bernt som vi velger å bruke, skrev seg da for Hamøen. De nevnes som inderster og ektefolk.

I kirkebok for Sannidal nr. 8 finnes mer opplysninger om familien. 23. mai 1852 døpes barnet Asbjør Bertine Pedersdatter, datter av Peder Olsen Holtane og Anne Oline Isaksdatter (Helvigs datter). Her dukker Bernt opp igjen som fadder og omtales som Bernt Berntsen Beenkjær.

I folketellingen år 1865 for Sannidal og Skåtøy finnes under Holtane på plassen Sæteren, Bernt Berntsen, husfader og tjærebrender, 68 år gammel og født i Bamble. Videre Helvig Olsdatter, hans kone 72 år gammel fra Slemdal (nåværende Siljan). Hos dem bor deres 14 år gamle fosterdatter Bertine Pedersdatter. Denne fosterdatteren er som den omtalte barnnedåpen viste, en datter av konens barn, Anne Oline Isaksdatter, som er gift med Peder Olsen og bosatt på Høymyra.

I folketellingen for Sannidal og Skåtøy 10 år senere, 1875, finnes Bernt Berntsen, husfader med fattigunderstøttelse, født i 1801 i Bamble, og konen Helvig Olsdatter født 1791 i Siljan. De nevnes også denne gang på plassen Holtane med Seteren i parentes.

Den 7. novenber 1880 begraves Bernt Berntsen Beinkjær, fattiglem, enkemann, 79 år gammel, bosatt i Kalstadkilen, på Skaatø kirkegård.

I Sannidal bygdebok b.1 finnes ikke nevnt noen seter i tilknytning til Holtane, men i Fellesbindet s. 722 finnes «Beinkjær». Her står det:

«Bernt Berntsen f. 1800 på Hamøya, var kusk hos krigskommissæren på Tåtøy, men raket ut med ham, og kom så til Beinkjær. Han var g.m. Helvig Olsdatter, f. 1795, d. 1876. Barn: Anne Oline. Helvig var flink til å veve, pram hadde de ikke, men hun staket seg på en flåte over Grøtvann og solgte vevnaden sin.»

Krigskommissær Henrich Georg Tønder døde den 8. august 1834, altså før Bernt Berntsen Beinkjær flyttet til distriktet.

Når det gjelder personer med tilknytning til tjærebrenner som yrke, finner vi i folketellingen for Sannidal i 1801:

SØREN, KNUDSEN, LEVATTEN, Logerende, 51, ugift tjærebrænder, M.
og vi finner Bernt i 1865:
SÆTEREN, BERNT, BERENTSEN, M, Husfader tjærebrender gift, 68, Bamble.

Kildefunn ved Gunnar Aabøe.

Vi må etter dette med stor sannsynlighet kunne fastslå at den her i kildene nevnte Bernt var han som bodde i «Bernts hytte», og at han drev med tjærebrenning.

Det er dessuten funnet trekullrester andre steder på Krokheia. Ett funn ved Fjellmyr er nevnt i «Arven» før (nr. 60, s. 10). Kanskje Bernt flyttet rundt fra sted til sted med tjærebrenningsvirksomheten sin?

R. G.

Muren etter huset på Beinkjær er fremdeles lett å se i terrenget, på høyda mellom Lille og Store Grøtvann. (Foto: Gunnar Aabøe).

KULTURMINNER I UTMARK

Over 100 mennesker til stede på svært interessant høstmøte i Sannidal Historielag

Årets høstmøte i Historielaget, avholdt på samfunnshuset den siste torsdagen i oktober, ble meget vellykket. Mer enn 100 personer fikk oppleve et usedvanlig interessant lysbildekåseri om «Kulturminner i utmark»; i tillegg fikk de frammøtte både god mat, fine gevinster samt være med på hyggelig allsang.

Marit Halvorsen selger lodd i matpausa. Fra venstre sitter Karen Lien, Lars Tore Lien, Anne Lien og Kjellfrid Nyhus. Loddsalget innbrakte rundt 7.000 kroner. Foto: Sigmund Heldal

Store utgifter for Sannidal Historielag

Etter å ha ønsket alle velkommen og gjort rede for kveldens program, fortalte formannen litt om hva styret i laget jobber med for tida. Det er blitt bestemt at scenen på Bygdetunet skal få et overbygg; dette mest for å sikre bedre lyd og tørre høyttalere ved store arrangementer. Knut A. Skarvang har laget en skisse, og det hele vil komme på ca. 50.000 kroner. Overbygget er planlagt ferdig til 17. mai 2002.

Styret har også vedtatt å lage et opptrykk av Bygdeboka, bind 1, gårdshistorie for Sannidal. I denne vil vi ta inn de seinere rettelsene til boka; disse står i dag i bind 3. I tillegg har vi fått lov til å bruke et register til boka, som er laget av Knut Johannessen i Langesund. Nyopptrykket vil bli solgt for ca. kr. 500 pr. eksemplar. Historielaget vil måtte kjøpe minst 100 bøker. Disse tror vi imidlertid skal bli greit å få solgt. Bare på denne kvelden fikk vi bestillinger på over 30 bøker!

Kveldens lysbildekåsør, Tor Bjørvik, til venstre, i ivrig samtale med, fra venstre: Sam Lunøe, Ragnar Knudsen og Yngvar Øigarden. Foto: Sigmund Heldal

Hyggelig sang, god mat og fine gevinster

Mary Kvellestad satt, som så mange ganger før, ved pianoet. Denne gangen hadde hun også laget et eget ark med sanger som passet for anledningen; hun bandt allsangene sammen med egne kommentarer. I tillegg ble Historielagets egen sangbok brukt. Dette er et veldig trivelig innslag på Historielagets sammenkomster.

Som sedvanlig greide festkomitéen å ordne god mat til alle de frammøtte. I matpausa innbrakte loddsalget flere tusen kroner, takket være fristende gevinster gitt av Christoffer Holt: nydelig bearbeidet brett, fat og bolle; og Per Th. Svenum: flott neverkopp.

«Kulturminner i utmark» i fokus

Kveldens foredragsholder var Tor Bjørvik fra Larvik. Han er leder i Hedrum historielag og kulturminneregistrator i Vestfold. Bjørvik har i mange år streifet rundt i Lågendalen, Søndre Vestfold og tilgrensende områder av Buskerud og Telemark på jakt etter historien i naturen. Han har sett mer enn de fleste, og mye av det har han fotografert. Bjørvik har også fått høre mye spennende gjennom samtaler med gamle folk som har opplevd det gamle livet med seterdrift, fløting, skjæring på vannsag, o.s.v.

Forts. side 11.

ARVEGODS

Når ordet arvegods blir nevnt, tenker vel de fleste på eiendommer, penger, gamle ting - verdier av mange slag. Ting fra tidligere generasjoner, bra eller mindre bra tatt vare på.

Noen står som pynt i hjemmene våre, mens andre ting gjør nytte også i vår tid.

I seinere år har ordet arvegods fått en noe utvida betydning for meg. Visst har jeg noen fine, gamle ting som jeg setter pris på, men like verdifulle er minner og hendelser fra barn og ungdomstid. De er viktige deler av min arv.

Skoletida og leken i barneåra er enda en stor del av arven, men jeg vil nå begynne med hjemmet og familien.

Til jeg var 11 år, var vi fem faste medlemmer i familien. Det var farmor, mor, far, Åse og jeg som bodde på Bakken inne i Verkskilen. Det var et lite hus, men et åpent hjem hvor Åse og jeg var med i arbeid og det som skjedde hjemme.

Mennesker på min alder kan nok nikke gjenkjennende til ting jeg vil skrive om.

Om vi for eks. var så mye til nytte den første tida vi var med mor og farmor i bærskau, er vel noe tvilsomt, men etter hvert ble vi ei hjelp som ble satt pris på av de hjemme, og det føltes godt.

Likedan når vi var med farmor på sagtomta innerst i Verkskilen og la opp lag med småved, var det en god følelse. For veden trengtes, da koking og oppvarming av huset var basert på vedfyring. Og veden

Karen og Erling Mørland. Erling, som ledet Barneavholdslaget i Kjølebrønd i mange år, var en meget aktiv person, både i Kjølebrønd og Sannidal kommune. Han døde i 1949.

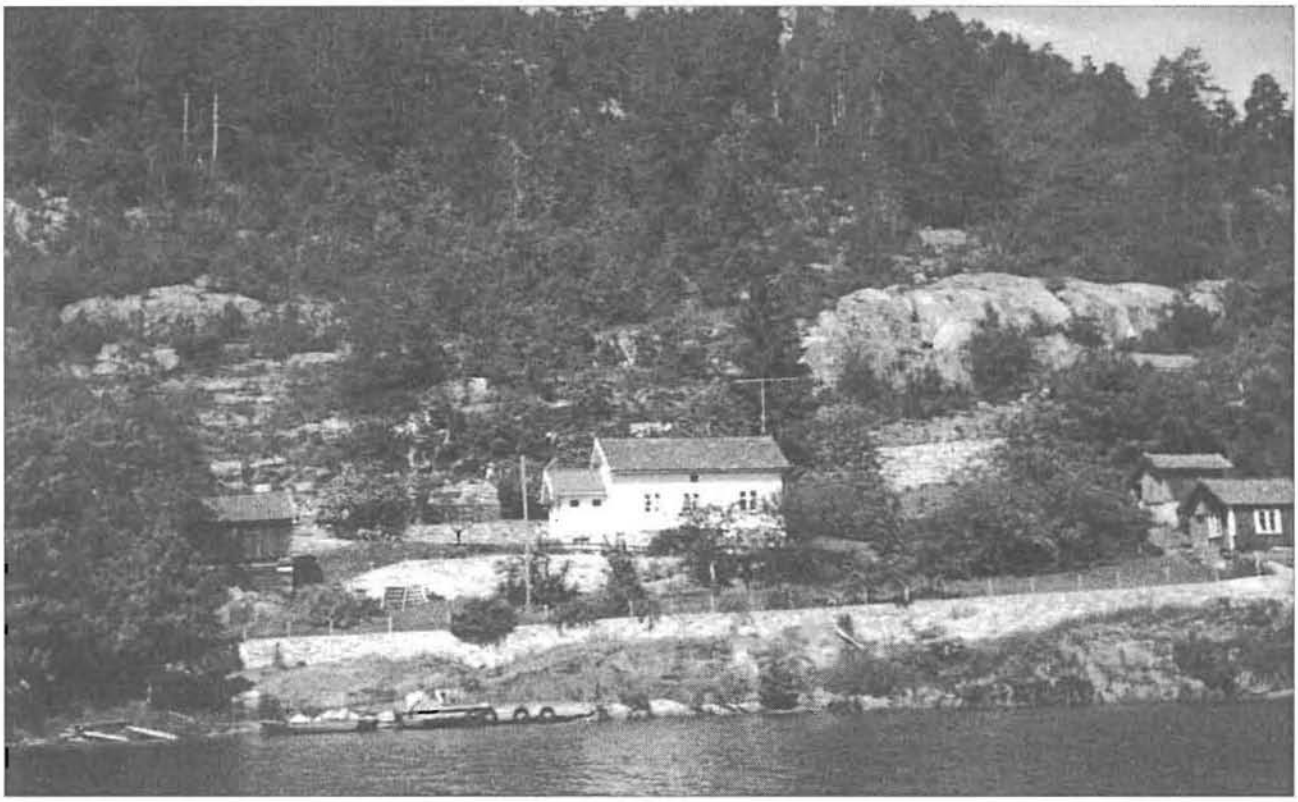

Barndomshjemmet mitt, Bakken. Bildet er tatt en gang på 1960-tallet.

fra tomta lukta så godt. Farmor bar den hjem, og noen ganger rodde vi den.

Slitsomt, ja, men verre var vannbæring fra elva, eller Falkenberg når brønnen gikk tom om sommeren. Da vi ble så store at vi kunne bruke åket, gikk det lettere.

For å slippe å bære vann til klesvask, hadde vi og naboen ei stor jerngryte stående oppe ved Mørlandskjenna. Storvasken tok mor der oppe, ofte sammen med Klara Saga og ungene hennes. Det var fine dager, med både arbeid og lek.

Jeg husker også når far eller farmor skulle ha hjelp til å dra slipesteinen. Både øks, ljå og kniver ble tatt fram, og det var veldig tungt å dra, selv om vi var flere til å bytte på.

Å ro når vi dorga var for så vidt greit, men å andøve, for å holde prammen i ro når vi fiska med bunnsnøre, var langt verre. Når dorgesnøret tufsa seg, ganske ofte forresten, ble det nok litt skjenn, men det ble alltid noe fisk.

Og lukta av stekt, nytrukket fisk på kjøkkenet om kvelden kan jeg nesten kjenne den dag i dag. Det var gode kvelder for oss sjøle og familie på sommerferie.

Om kvelden når alle var inne og far tok fram fela og mor gitaren, ble det livat i stua. Åse og jeg begynte tidlig å synge. Det var salmer, åndelige sanger og skillingsviser som var på repertoaret. Skillingsvisene var ofte triste. Alperosen var verst, mens for eks. Gullgraversangen og En sjømanns brud var noe bedre.

Etterhvert som vi begynte på skolen, ble utvalget av sanger utvidet, og sangene i Norsk skolesangbok sitter godt bevart i hukommelsen, for i barneskolen sang vi mye.

Sang og musikkgleden er arvegods for meg.

Alle vi som var med i Barneavholdslaget, har mye å takke Erling Mørland for. Han drev laget i mange år, og ved siden av avholdsarbeidet drev vi med sang og talekor. Han hadde evnen til å engasjere oss, og gjøre oss litt frimodige.

I barneforeningen, som ble ledet av Lilly Sagaasen og Marie Sørdalen, arbeidet vi for Santalmisjonen. Vi sydde og strikket med hjelp fra Marie og Lilly, og resultatet ble gevinster på basaren en gang i året. Dette arbeidet ga oss noe forståelse for andre folks levekår, og ikke minst deres religioner.

Bedehuset var samlingsstedet for møter, fester og basarer, og vi ble tidlig tatt med dit. Sang, musikk og forkynnelse ble en viktig del av arvegodset, selv om en den gang ikke tenkte på samme måte som nå.

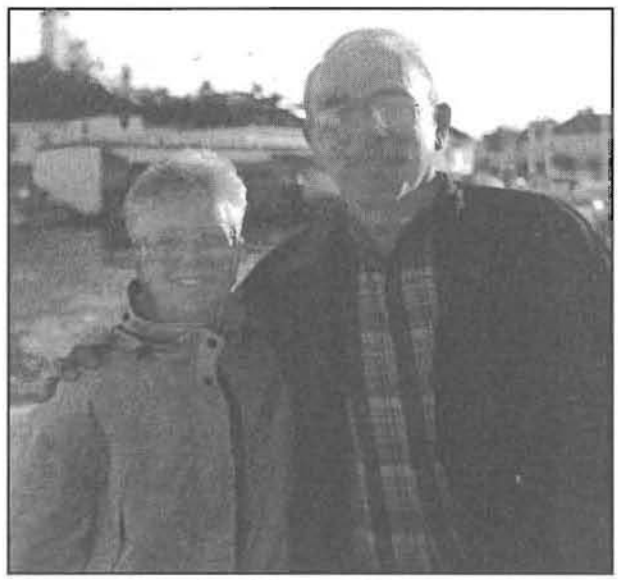

Lynn og Leonard Bafaloukos, Glendale AZ. Lynn og Kent`s mor var den yngste av de 8 barna Søren fikk. Min mor hadde aldri kontakt med sine søskenbarn i Amerika.

Den muntlige overføringen fra foreldre og besteforeldre om slekta, ga kunnskap om nære og fjerne slektninger, og er verdifullt arvegods. Om det ikke er av de store, gjeve slekter, gir det kunnskap om ærlig, hardt arbeidende kvinner og menn som gjorde rett og skjel for seg, men som av enkelte mennesker i samfunnet likevel ikke ble behandlet som likeverdige, fordi de bare hadde sin arbeidskraft å tilby.

Heldigvis har tidene forandret seg.

Interessen for slektsgransking har vokst svært de seinere år, og ved hjelp av bøker og data er det nå mulig å finne fram til opplysninger om slekt en ikke visste om.

Det plutselig å finne ut at i Amerika lever tre-

Emily og Kent Meyer, Vancouver W. A. Kent er dattersønn av min morfars bror, Søren Thorsen Kjørvik.

Sandøkedals herredsstyre (6)

Her fortsetter gjennomgangen av herredstyresaker i Sannidal i perioden 1901-07. Disse har tidligere stått i «Arven» nr. 54, 55, 57, 58 og 61.

For å få den rette «tidsstemningen» har vi valgt å beholde datidens ortografi og setningsbygning. Referatene har stått i «Vestmar», og de ble samlet av Håkon Finstad og gitt til Sannidal Historielag ved 50-årsjubilèet i 1992.

Fra møtet 4. August 1904:

Optagelse af Hundefortegnelse for 1904.

Efter den af Lensmanden optagne Fortegnelse fremgaar det at kun 20 Hundeeiere har anmeldt sine Hunde, hvorfor Herredsstyret fandt det nødvendigt at optage ny Hundefortegnelse, ifølge hvilken Hundeeiernes Antal udgjør 45 med tils. 50 Hunde. Fortegnelsen besluttedes enst. oversendt Herredskassereren.

Sandøkedals Folkebogsamling.

Ang. Bevilgning af et passende Bidrag til denne. Ordføreren anbefalede Bevilgning, og troede han, det heldigt, at der hvert Aar blev bevilget et lidet Beløb til Bogsamlingen, saaledes som paapeget i Skrivelsen. Man var pligtig til at hjælpe denne Sag frem. Det var en paakrævet Ting at skaffe Ungdommen god og billig Læsning. Det vilde være en Modvægt mod dens Forraaelse og hang til at være ude om Nætterne paa Veiene. Th. Farsjø var enig heri. Bevilgning til Bogsamlingen vilde give Valuta for Pengene paa flere Maader.

Th. Humlestad tænkte, at Ungdommens Natteløben blev den samme, enten man bevilgede eller ei.

O. Støen var bange for nye Poster paa Budgettet, især naar det saa ud til at de blev faste.

P. Strand vilde være med paa Bevilgning og fremsatte Forslag om Kr. 50.00. Det var af den største Betydning at faa en opvakt, ordentlig, bra Ungdom og troede at et godt Bibliothek vilde være en Løftestang hertil.

Kr. 50.00 bevilgedes enst.

Fuld Løn under Sygdom.

I en Skrivelse fra Amtsingeniøren foreslaaes at Veivogter Gunnar Anundsen under sit Sygdomsforfald oppebærer fuld Løn.

Enst. besluttedes: Amtsingeniørens Forslag bifaldes under Forudsætning af, at Amts- og Statsbidrag erholdes.

Fællesindkjøb af Kraftfoder.

H. Fuglestvedt var meget stemt for Fællesindkjøb. Iaar vilde det lønne sig godt at bruge mer Kraftfoder (Sildemel, Bomuldsfrømel m.v.) og mindre Straafoder; det havde ved Fodringsforsøg vist sig meget fordelagtig. Ved at slaa sig sammen vilde man faa bedre Kjøb og bedre kontrolleret Vare. Man var altfor ræd for Sammenslutning hos os; i Danmark f.Ex. sluttede man sig sammen om alt muligt i Jordbruget. Troede dog ikke, det var heldigt, at Kommunen var Mellemmand her.

Ordf. Fraraadede ogsaa, at Kommunen blandede sig i dette; det kunde ha mange Ulemper, og drage Følger efter sig, der ikke vilde være heldige for Kommunen. Var fuldstendig enig med Fuglestvedt om Nytten af Fællesindkjøb. Gaardbrugerne burde slaa sig sammen og særlig gjaldt dette Kraftfoderindkjøb.

Enst. besluttedes: Herredsstyret finder af forskjellige Grunde ikke at burde tage Sagen i sin Haand. Derimod anser man det heldigere, at flere Gaardbrugere uden Herredsstyrets Mellemkomst slaar sig sammen til Fællesindkjøb af kraftfoder.

Kirketjenerens Løn.

Skr. fra Kirketilsynet, hvori henstilles til Herredsstyret at tage under Overveielse Spørgsmaalet ang. Forandring i Kirketjenerens Reglement saaledes, at han kommer til at oppebære fast Løn pr. Aar, ca. Kr.

---

menninger og fjernere slekt, og også møte noen av dem, gir ekstra i sekken med arvegods.

Det er fremdeles viktig å prate sammen og dele opplysninger og kunnskap med hverandre.

Selv om det jeg skriver ned, ikke er noe spesielt, er det noe jeg har opplevd, og som jeg tror slekta kan ha interesse av.

I "Sangen om bygda" heter det: "Jeg vil sitte og minnes, men leve i nuet." Det tror jeg er riktig.

Fortida kan man ikke gjøre noe med, men nåtid bør vi bruke aktivt.

Mangt kunne vært tatt med, men dette er i alle fall en begynnelse, og så får en håpe at hukommelsen holder ei stund til.

En oppfordring til andre: Skriv ned ting du husker. Alle har noe å fortelle.

Kjellfrid Nyhus (Bakken)

KULTURKVELD - - Forts. fra side 7

Bjørvik har også skrevet en rekke lokalhistoriske artikler og laget kart over flere nærområder i Vestfold. Han er medforfatter av ei stor bok, som utkommer i høst: «Livet langs Numedalslågen». Han er bonde i Lågendalen, men registrerer nå kulturminner på heltid (han sluttet i jobben!), av egen interesse.

Tor Bjørvik holdt et svært tankevekkende og engasjerende lysbildeforedrag. Her var det mye å lære for «grønnskollinger» i Sannidal!

Vi fikk se bl.a.: ferdselsårer, gjerdestolper, hvilesteiner, klopper, brukar, husmannsplasser, hustufter, bakerovner, brønner, sommerfjøs, smier, potetkjellere, kjoner (til tørking av lin), setervoller, bjørnehi, krigsminner, sager, dammer, kverner, vindmøller, vaskeplasser; dessuten lauvsanking, seterliv (på det meste var det 265 setre i drift i Lågendalen), tjærebrenning, tømmerfløting (tømmeret lå ofte så tett i hele elvas bredde at det ble brukt til vei av folk, for eksempel til kirken) og fiskemåter etter laks.

Skal man finne kulturminner, sa Bjørvik, bør man alltid snakke med gamle folk først. En god regel er å bruke både øyne og ører.

Foredragsholderen fikk blomsterbukett, bokgave og kjempeapplaus fra forsamlingen.

Etter foredraget var det mange som ville snakke med Bjørvik om kulturminner, og kart fra Sannidal kom fram. Nå får vi håpe at riktig mange vil være med på å ta et «løft» for kulturminnevernet også i vårt distrikt.

Mary Kvellestad hadde laget et fint allsangprogram, som hun selv spilte til.

Foto: Sigmund Heldal

Forøvrig synes vi det er synd at «Lokalavisa for Kragerø og Drangedal» ikke får med seg en slik «godbit» som foredraget til Bjørvik.

Ref.

120.00, for sit Arbeide med Opkastning og Tilkastning af Grave paa Kirkegaarden.

Enst. besluttedes: Af budgettmæssige Hensyn finder man ikke at kunne give Tanken sin Tilslutning.

Ombygging af Bro i Kiil.

Skr. fra Lensmanden med Anmodning om at bevilge de fornødne Midler til Ombygning af en Bro i Kiil.

Enst. bevilgedes de fornødne Midler.

Fra møtet 15. november 1904:

Sandøkedals Kirke.

Skr. fra Lensmand Strand, hvori meddeles, at Sandøkedals Kirke i Testamente fra Knut Thorsen Lien er betænkt med et Beløb stort Kroner 100.00, der skal bestyres af Sandøkedals Formandskab.

Enst. besluttedes: Det henstilles til Formandskabet at disponere over nævnte Beløb efter Testators ønske.

Ang. Reparation af Hovedveien over Tangenmyren.

Ordf. Refererede Sagens Dokumenter og oplyste, at det var efter Forslag fra ham, at denne Sag i sidste Amtsthing udsattes, da det ingen Udsigt var til, at den vilde gaa igjennem, slig som den sidst forelaa. Vedtog man i dag Amtsingeniørens Forslag uafkortet, troede han sikkert, at Sagen vilde ordnes.

P. Strand vilde stemme mod dette Arbeides Udførelse nu. Synkningen var ikke saa farlig, og Taleren kunde ikke merke nogen Synkning sidste Aar; og fik man Rækværk paa begge Sider og god Afgrøftning, vilde Veistykket være i Orden i længere Tid. Man risikerede intet ved Udsættelse og troede nok, man siden fik Amtsbevilgning.

O Støen troede ikke Afgrøftning vilde hjælpe noget, men fik man Flaade under, vilde nok Veien holde sig.

H. Fuglestvedt syntes, at Reparationen var ganske nødvendig og var saaledes ikke en unødig Udgift. Vandet gik jo over Veien ikke saa sjelden.

Mod 1 St. besluttedes: Under Forudsætning af, at Amtsthinget bevilger Kr. 1050.00 til nævnte Veiparcels Udbedring, vedtager Herredet: at overtage Udgifterne til mulig Jordskade og til al anden Skade, der paa Grund af arbeidet maatte forvoldes; at refundere Amtsveikassen det fornødne Flaadevirkes Kostende; at lade Arbeidet udføres efter Veibestyrelsens Anordning; samt at lade mulige fremtidige mindre Synkninger øieblikkelig blive rettet ved Lensmandens Foranstaltninger og lade disse Udgifter blive Amtet uvedkommende.

Mer Skole i Haandgjerning.

Andragende fra Aarø Skolekreds om Bevilgning til 1 Uges mer Skole i Haandgjerning.

Enst. besluttedes: Paa Grund af Konsekvenserne finder man ikke at kunne indvilge Andragendet.

Elghunden «Sonja» er begynt på skolen *For å se etter at Knut Tore ikke lider overlast*

Under en opprydding på låven på Skumpen fant vi en del gamle papirer, og iblant disse en morsom historie som stod i Varden 8. desember 1955. Artikkelen handler om vår eldste bror, Knut Tore Thorsen, som døde i mars i fjor. Vi synes den forteller noe om «tilstanden» i kretsen for snart 50 år siden, skriver Anne M. Thorsen fra Drammen til «Arven», som her bringer historien. Den er satt i penn av «Pierr» ved Vardens Kragerø-kontor.

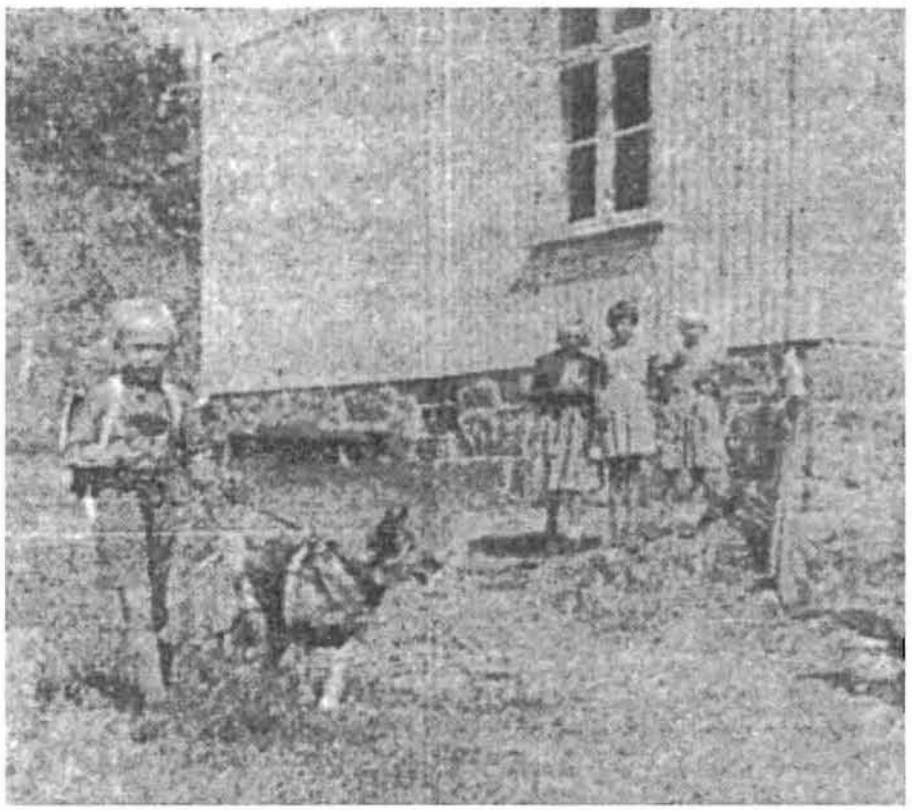

Her ser vi Knut Tore med Sonja. Tre av medelevene står i bakgrunnen. Bildet er en kopi av det som stod i Varden i 1955. Derfor er kvaliteten ikke så god.

«I utkanten av Sannidal ligger en liten, samlet skole med navnet Lindheim. Her er en lærer, 12 elever og en elghund —. At det er en elghund på skolen, hadde ikke vært noe å feste seg ved, hvis den f. eks. hadde tilhørt pedellen, som har leilighet ved siden av skolestuen. Men den gjør ikke det. Den hører til 3 km oppe i skogen, på et lite bruk som kalles Skumpen. Men hver dag det er skole, møter den frem til tiden, og når småskolen har fri for dagen, går den glad og fornøyd hjem igjen til gården sin.

På Skumpen bor det også en 7 år gammel gutt som heter Knut Tore Thorsen. Han går i første klasse i år, og han vil - naturlig nok - helst ikke gå alene den lange veien på en vei som nærmest må kalles skogssti. Det er ikke så greit for foreldrene heller å få tid til å følge gutten på veien tre ganger i uken, og møte ham igjen når han skal hjem. Derfor var det altså at «Sonja», den gamle elghunden og barnepiken, begynte på skolen.

Når Knut Tore har Sonja med seg, føler han seg trygg på veien gjennom den mørke skogen, selv nå vinterstider, når det er så mørkt at han snart må ha lommelykt for å se skikkelig. Og det er ikke rart at han er trygg i det selskapet. Fra han var bitte, bitte liten, har Sonja passet på ham med en omsorg som er helt enestående.

En ganske alminnelig elghund er Sonja, og aldri har den hatt noen dressur av noe slag. Men pålitelig er den likevel. Den har tatt vare på gutten sin i 7 år nå, på aller beste måte. Og det har den i sinne å fortsette med. Riktignok må Knut Tore binde Sonja, eller la den være inne i et lite hus ved siden av skolen når han skal være med de andre å leke. For under leken kan det høre med at Knut Tore springer fra noen som forsøker å nå ham igjen. Det må ikke Sonja se, for da vil hun ta dem som springer etter. Hun forsøkte seg på det et par ganger. Noen skade gjorde hun ikke akkurat, men hun kunne jo komme til å gjøre det. Derfor må det vises litt forsiktighet med henne slik. Men de andre elevene er ikke sinte på henne for det. De skjønner jo at hun bare skal passe på Knut Tore, og det er da bare morsomt.

I noen av friminuttene hygger alle de minste seg veldig med henne ute på skoleplassen. Da byttes de gjerne med å holde bandet hennes, enda ingen behøver å holde henne så lenge det ikke er noen som springer etter Knut Tore eller gjør noe som Sonja kan tro er farlig for ham. Alle sammen roper på henne «god morgen» når hun kommer med løftet hode og har Knut Tore ved siden av seg i bandet. Og når hun

Første telefon til Sannidal i 1884

Det er i år 125 år siden A. G. Bell laget den første brukbare utgaven av en telefon.

Allerede året etter telefonens oppfinnelse kom den til Norge, idet ingeniør Hopstock sommeren 1877 demonstrerte telefonering mellom to Bell-apparater i Kristiania, og samme år installerte også den senere pionér for den elektriske sporvei i hovedstaden, ingeniør H. E. Heyerdahl, den første telefonforbindelse mellom sitt kontor og lager.

Etter at telefonen hadde holdt sitt inntog i Kristiania og Drammen, fant den også veien til en rekke andre byer, nemlig til Trondheim og Stavanger i 1881, til Arendal i 1882, til Tønsberg, Skien, Larvik, Kristiansand, Fredrikstad, Porsgrunn og Halden i 1883, til Ålesund, **Kragerø** og Moss i **1884**.

Da Telegrafverket, som ble drevet av staten, stilte seg avventende overfor den nye oppfinnelse, ble det overlatt til det private initiativ å begynne telefondrift her i landet.

Før telefonen ble tatt i bruk i Norge, hadde det vært i bruk telegrafi, som ble brukt til å sende meldinger ved hjelp av morsetegn. Den første telegraflinje til Kragerø åpnet den 9. oktober i 1855.

Kragerø Telefon

ble anlagt her som et privat foretak 6. mai 1884. Det ble straks tegnet 24 abonnenter med en årlig abonnentpris på kr. 100,-. Den første forbindelse til

Telefonkatalog fra januar 1927

Telefon og telegraf har også sin historie i Sannidal. Ved en tilfeldighet kom det for dagen en telefonkatalog fra januar 1927, som hadde denne forside:

Fortegnelse

over

abonnenter og talestationer

som staar i forbindelse med

Kragerø telefonanlæg

og

Kragerø Oplands Telefonselskab.

Januar 1927.

By- og Aare- } centralen holdes aapen alle dage 8 fm. til 0 aften
Oplandets stationer 8 „ „ 9 —

Helligdage 8—10 og 4—7.

Julaften stænges alle stationer kl. 7.

Meld fell til no. 10.

I tordenveir maa telefonen ikke benyttes.
Høretelefonen maa altid hænge paa sin krok, naar apparatet ikke benyttes.
Opgiv til centralen det vedførte nummer paa den De ønsker at tale med.
Til oplandet bedes vedførte stationsnavn opgivet.

Kragerø 1926. A.S Kragerø Blads Trykkeri.

---

svinser avgårde etter siste time og er veldig opptatt og har fin krøll på halen, må alle bort og klappe henne litt og liksom ønske henne god tur hjemover og vel møtt neste gang. Da snuser Sonja fort på dem og logrer litt, akkurat som om hun ville si det samme.

Pierr.»

Her er de elevene som gikk på Lindheim skole i 1956, året etter at «Sonja» begynte på skolen. I første rekke fra venstre: Bjørg Heistad, Ingrid Heistad, Dagny Flaten, Karin Heistad. Anne Lise Lindheim. Karen Sørdalen, Bjørg Lindheim og Helene Eikenes. Bak fra venstre Karl Øyvind Lindheim, Knut Tore Thorsen, Halvor Lindheim, Arne Sørdalen og Arne Heistad. Klasseforstander: Vigdis Pedersen.

landdistriktet kom istand allerede det første året idet det ble lagt en linje til Kil og til konsul T. M.Wiborg på Frøvik.

I 1896 påbegyntes bygging av linjer for det da nystartede Kragerø og Oplands Telefonselskab, som hadde en startkapital på 25.000 kroner. Da arbeidet ble avsluttet i oktober, var det bygget en bobbeltlinje til Dale i Tørdal med sentraler i Bø og Prestestranda, og dessuten en egen dobbeltlinje til Merkebekk, i alt 80 km stolper og 124 km tråd.

I det følgende år ble Oplandsselskabets linjer hurtig utbredt, således til Nås, Kroken, Farsjø, Helle, Bærø, Gumø, Rørholt og Kjølebrønd. På disse linjer var det mange mellomstasjoner. (Se mer i Kragerø bys historie, side 432).

Om Dalsfoss

Som følge av damanlegget ble det straks etter påbegynnelsen av dette ført fram en telefonlinje til Dalsfoss, og telefonsentralen ble flyttet ned fra Sandaker. Telefonforbindelsen med Svenum- og Farsjøgårdene var knyttet allerede før århundreskiftet. Men i 1907 ble det av Norsk Elektrokemisk Aktieselskab inngått avtale med Kragerø og Oplands Telefonselskab om en direktelinje til Dalsfoss, en dobbeltlinje. Telefonselskabet skulle reise stolpene, og NEA skulle strekke ledningene og bekoste apparatene. Kontingenten ble satt til kr. 150,- pr. år med et tillegg av kr. 10,- for hvert apparat.

Dette er en bøsse for betaling av telefonsamtaler. Det var Kragerø og Oplands Telefonselskab som hadde disse. Denne er fra en talestasjon i Farsjø. Det er Gerd Moe som har tatt vare på telefonbøssen.
Foto: Sigmund Heldal

Sentraler i Sannidal

Av katalogen kan vi se at det i Sannidal kommune var fire sentraler. Det var **Dalsfoss** med 11 abonnenter og to talestasjoner. **Helle** hadde 11 abonnenter. **Kil** hadde 35 abonnenter og en talestasjon. Til Kil sentral hørte også Mo, Våsjø og Kjølebrønd. **Årø** hadde 17 abonnenter og en talestasjon. **Kammerfoss** var tilknyttet sentralen i Kragerø.

Talestasjoner

Under noen av de sentraler som fantes i Sannidal, var det noe som het talestasjoner. Det var de som hadde telefon på det vilkåret at de skulle hente folk i nabolaget som ikke hadde telefon, hvis det var noen som ville snakke med dem. For dette hadde de en betaling på 10-15 øre.

I telefonkatalogen fra 1927 kan vi se at det på Aarø var talestasjon på nr. 18: Ekelund, G. Gundersens Enke. I Dalsfoss var det to talestasjoner. På nr. 2: Bunkholt, Tollef, gårdbr. Dalsfoss talestasjon, og på nr.: 6 Farsjø Eilert, gårdbr. I Kil var det talestasjon på nr. 4: Støen, Ole P.

Sentraler i alt

Hele telefonkatalogen fra 1927 har en fortegnelse over abonnenter i tilsammen 14 sentraler i Kragerø og Drangedal og Dørdal og Rørholt i Bamble. Det er følgende:

Kragerø 408 abonnenter, som også omfattet Stabbestad, Levang og det meste av øydistriktet, unntatt Bærøy som hadde egen sentral med 8 abonnenter.

Drangedal 91, Toke 32, Grova 31, Bustrak 20, Tørdal 19, Luggens 17, Rørholt 11, Dørdal 10.

I telefonkatalogen finner vi disse abonnentene tilknyttet sentralen i Kil:

Kiil

8	Abrahamsen, Abrh. vognm.
7^3	Berg Landhandel, Johnsen
10	Dalene, opsynsmann
16	Ekehaug, Knut, gdbr.
23^2	Farsjø, Lars R., kjøbm. Gjerde
9	Hedem, sogneprest
3	Hegna & Co., kjøpm.
20	Holt, Peder, gdbr.
17	Humlestad, Finbo, gdbr.
26	Kilene, Knut, landhandler
5	Kiils Bakeri, Sveinungsen
39	Lindheim, Halvor, gdbr.
35	Lindheim, kirkesanger
30	Lofthaug, Lovise
29	Lønne, Knut Sveinnungsen, gdbr.
36	Menstad, A., kjøpm.
6	Menstad, Jørgine
7^2	Mørland, Erling, gdbr.

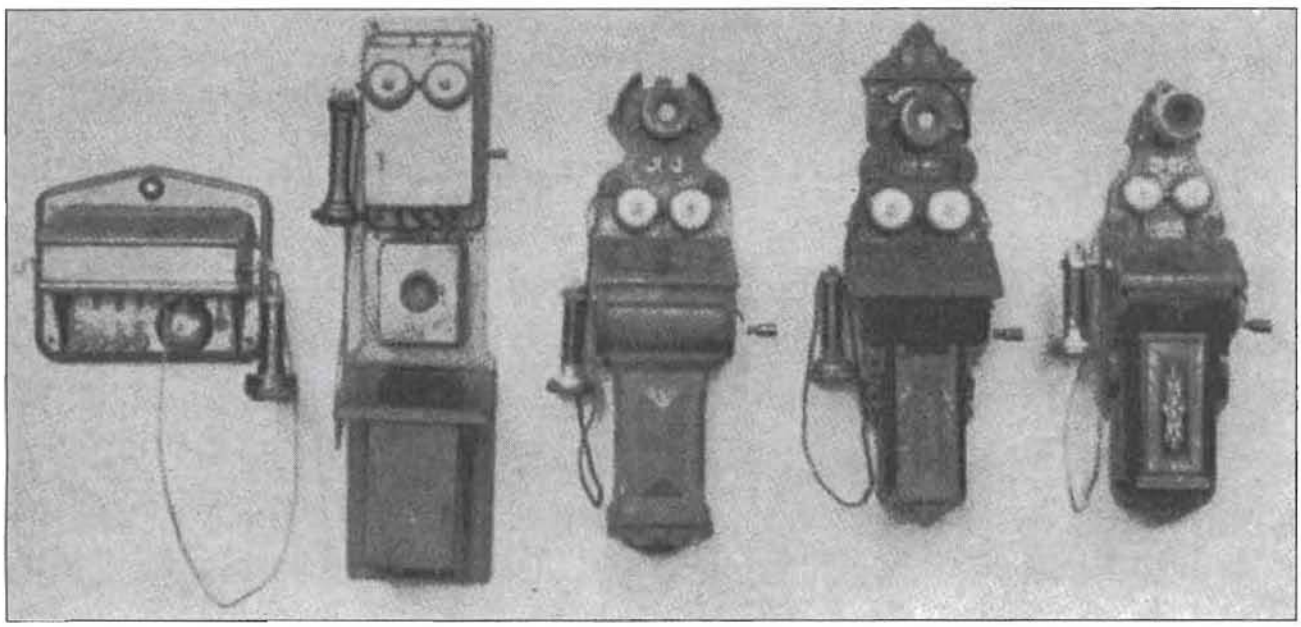

Et utvalg av de første telefonapparater. Til høyre de telefoner som var vanlige i Sannidal. De hadde en kasse til batterier, for disse kom jo før det var elektrisitet i hjemmene.

41 Nyland bakeri
34 Refsalen, Kristian, landh.
11 Rinde, Jon, gdbr., skyss-st.
12 Sannidal komm. Elek.verk. 10-1, 3-6
33 Sannidals kommunelokale
4 Støen, Ole P., talestation
29 Svang, F., lensmann
25² Tengelsen, A. gdbr.
24 Therkelsen, L. Chr. kjøpm.
22 Thorsdal, Ole, vognmann
25² Thorsdal, Thor, varekjører
19 Thorsen, Thomas, vognm.
38 Tveitereid, Ole, gdbr.
28 Tyvand, Peder I., gdbr.
13 Vaasjø, Ole E., gdbr.
23 Vaasjø, Isak, gdbr.
14 Wiborg, Frøvik.

Den videre utvikling

I 1939 ble Kragerø telefonanlæg og Kragerø og Oplands Telefonselskab innløst av Telegrafverket. Den første automatiseringen ble gjort i Sannidal i 1946, Skåtøy i 1948, og så kom de andre mindre stasjonene i tur og orden. I 1952 flyttet Televerket inn i nybygget til Postverket i Kragerø, og her ble hele lokalanlegget automatisert og den nye rikstelefonen tatt i bruk. Det skjedde den 24. april 1952.

En av de bestyrere som hadde lang tjenestetid ved telefonanleggene i Kragerø, var Agnes Moe, fra 1. mai 1928 til 1. november 1965. Hun var med på den utviklingen som ble gjort ved telefonanleggene i disse 37 årene.

Kragerø Teleområde ble i 1975 lagt inn under Skien Teleområde. I 1990-årene har det vært en voldsom utvikling av mobiltelefonen, og i dag kan vi nesten si oss enige med de som i Drammen i 1880 under en demonstrasjon sa: «Ja, mine herrer, dette er et meget morsomt leketøy. Men noen praktisk betydning får det aldri!» Praktisk betydning har den nok fått, telefonen, men i dag er den også blitt et stort leketøy for mange. **O. T.**

En enestående anledning -

Nyopptrykk av «Bygdebok for Sannidal» bind I: «gårdshistorie for Sannidal»

Styret i Historielaget har besluttet, etter hyppige henvendelser gjennom mange år, å trykke opp igjen det drøyt 50 år gamle bind I av Bygdeboka. Kragerø Aksidenstrykkeri skal gjøre jobben med moderne teknikk, idet hele boka blir «scannet» som den er.

I nyopptrykket vil det bli tatt inn seinere rettelser, som i dag står i bind 3, samt et register til boka som er laget av Knut Johannessen i Langesund.

I første omgang vil 100 bøker bli trykt, og utsalgsprisen med stiv perm blir ca. 500 kroner.

Interesserte kjøpere kan kontakte Oddvar Tobiassen, tlf. 35 99 21 20 eller Ragnar Grønåsen, tlf. 35 99 22 16.

Boka beregnes å være ferdig i løpet av februar/mars 2002.

Returadresse:
Sannidal Historielag
Adr: Ragnar Grønåsen,
Holtsvingen 20 B
3766 Sannidal

Husmorskole i Sannidal?

Blant de mange bilder som kommer inn ved innsamlingen som Historielaget har i gang, er det her ett som viser noen damer hos fotografen i Kragerø. Vi har ikke noe årstall for når bildet er tatt, men det er trolig en gang mellom 1912 og 1915. De som er på bildet, er født på 1890-tallet. Fotografen er Inger Ivers, Kragerø. På bildet er disse med: 1 Astrid Randgård Støen, 2 Inga Rinde Torsdal, 3 Alvilde Tverråen, 4 er ukjent, 5 Bergliot Rinde Eikehaug, 6 Tolma Rønningen Knutsen Gumø, 7 Andrea Abrahamsen Kilane, 8 Olga Humlestad og 9 Ellevine Humlestad Wastøl. Er det noen som kan hjelpe oss med navnet på nr. 4? Bildet er lånt ut av Randi Støen Åtangen.

Redaksjonen i **«Arven»**
og styret i **Sannidal Historielag**
ønsker alle sine
lesere og medlemmer

en riktig
god jul
og
et godt nytt år!

Sats og trykk: Kragerø Aksidenstrykkeri